

Joanna Wyzlic

Albert, Erzb. von Riga, Johanes, Probst, und Walter von Nortike, O. M., bestimmen die Abgeben der Semgallen, den 6. Juli 1272 : Albert, arcybiskup ryski, Johan prepozyt i Walter von Nordek, mistrz zakonny...

Meritum 4, 193-196

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ALBERT, ERZB. VON RIGA¹, JOHANES², PROBST, UND
WALTER VON NORTIKE³, O. M., BESTIMMEN DIE
ABGEBEN DER SEMGALLEN, DEN 6. JULI 1272⁴.
(Albert, arcybiskup ryski, Johan prepozyt i Walter von Nordek,
mistrz zakonny, określają obowiązki Semigalii,
dnia 6 lipca 1272 r.)

Tłumaczenie i opatrzenie przypisami Joanna Wyzlic

Wi Albert, von der barmherzicheit Godes ein erdisse bisscop der heliger kirken to Righe, Johan von der selver genaden ein prowest der selber kirken, bruder Walter von Nortike, meister der brodere des Dudesschen huses sente Marien over Liflant, schreven allen den genen, die dissen brief sien of horen lesen, heil in dem, die gesund maket alle die gene, die hopeninge hebben an in.

My Albert, z miłosierdzia bożego arcybiskup świętego kościoła w Rydze, Jan z tej samej łaski prepozyt, tego samego kościoła, brat Walter, mistrz braci domu niemieckiego świętej Maryi w Inflantach, piszemy wszystkim tym,

¹ Albert Suerbeer – w 1245 r. powołany na arcybiskupa Prus, Inflant i Estonii, w roku 1251 r. urzędował w biskupstwie kurlandzkim, w r.1253 został biskupem ryskim, w tym samym roku biskupstwo ryskie zostało podniesione do rangi arcybiskupstwa, którym kierował do 1273 r. – A. Radziwiński, *Podziały kościelne Inflant z Estonią*, [w:] *Inflanty w średniowieczu. Władztwa zakonu krzyżackiego i biskupów*, red. M. Biskup, Toruń 2002, s. 20, 24, 29 i 37; Szerzej zob. P. Goetze, *Albert Suerbeer. Erzbischof von Preussen, Livland und Ehistland*, Petersburg 1854; K. Cröger, *Geschichte Liv-, Esth- und Kurlands*, T. 3 (1159–1346), Petersburg 1867, s. 124–131, 151–163.

² Johann von Fechte (Vechte) – w tym czasie był prepozytem kapituły w Rydze, w latach 1286–1294 pełnił funkcję arcybiskupa ryskiego. – A. Radziwiński, op. cit., s. 27, 37.

³ Walter von Nordeck – krajowy mistrz inflancki w latach 1270–1273. – *Inflanty w średniowieczu...*, s.109.

⁴ *Liv- Esth- und Kurländisches Urkundenbuch*, hrsg. v. F. G. Bunge, Bd. I, Reval 1853, 488 vgl, s. 118, nr CDXXX, s. 542–544; Tekst dokument również G. Merkel, *Die freien Letten und Esthen. Eine Erinnerungs-Schrift zu dem am 6. Januar 1820 in Riga gefeierten Freiheitfeste*, Leipzig 1820, s. 29–32; *Mitteilungen aus dem Gebiete der Geschichte Liv-, Est- und Kurlands*, bearb. von S. Jenks, Bd. IV, Riga 1849, s. 407–409.

którzy to pismo będą oglądać lub czytać i słuchać, [przynosimy] zbawienie, w którym ozdrowi wszystkich tych, którzy mają w nim nadzieję.

§1. *Do dat lant to Semigallen von der Godes genaden to ruche gelacht die dwelunge des heidensche geloven und echter den Cristen geloven untphieng, den si vormales untphangen hadden und besiden geworpen, und wi, die dar over weren, geeischet hebben die eldesten des landes to unser gegenwordicheit, unde vil handelunge gehat hebben her und dar op iren tins und ir recht tuschen in und uns; to dem lesten behagedet in, von gemeinen rade und volbort iren tins und ir recht to metigen in disse wijs; also dat to plechtlicher gewonheit und geistlicher behuvinge in der stede des tehendes solen schuldich sin to gevene eweliken von jeweliken haken⁵ twe lope⁶ Rigischer mate, ein rogghen unde ein gersten.*

Że Semigalia z Bożej łaski pokonała diabelskie sprawy pogańskiej wiary i prawdziwszą wiarę chrześcijańską otrzymała, którą ona dawniej przyjęła (dosł. zaczęła)⁷ i obie strony stały się i my, którzy panami byliśmy, w naszej obecności domagała się starszyzna kraju i wiele negocjacji mieliśmy tu o ich czynsz i ich prawo między nimi i nami; na koniec dobrowolnie rada pospolita zatwierdziła, [aby] ich czynsz i prawa zachować w ten sposób: że jako obowiązkowy zwyczaj potrzebującym duchownym w miejsce dziesięciny mają

⁵ *Uncus* (łac.), *hacken* (niem) – łan inflancji, miara powierzchni, w 1232 1 hak=30 morgów. – J. Jaroszewicz, *O najdawniejszych prawach litewskich upatrzonych przez P. Maciejowskiego dyplomatach z XIII wieku, Rydze i Inflantom służących*, [w:] *Biblioteka Warszawska*, red. A. Krasińskiego, t. II, ogólnego zbioru t. XLVI, Warszawa 1852, s. 97; 1 hak=98262,5 m², H. Kahnt, B. Knorr, *Alte Masse, Münzen und Gewicht*, Zurich 1986, s. 118.

⁶ *Loof* – miara zboża w Inflantach, wynosił od 63 do 68 litrów. – *Universal-Lexikon der Handelwissenschaften*, Bd. II, hrsg. v. A. Schiebe, Leipzig 1838, s. 317, 272; F. Krüger, *Vollständiges Handbuch der Münzen, Masse und Gewicht aller Länder der Erde*, Quedlinburg–Leipzig 1830, s. 164.

⁷ Mieszkańcy Liwonii zostali ochrzczeni przed 1202 r., o czym świadczy wysłanie do Rzymu Kaupo (*quasi rex et senior Livonum*), aby ten papieżowi opowiedział o postępach chrześcijaństwa. – *Skarbiec dyplomatów papieżkich, cesarskich, królewskich, książęcych, uchwał narodowych, postanowień różnych władz i urzędów posługujących do krytycznego wyjaśnienia dziejów Litwy, Rusi Litewskiej i ościennych im krajów*, zebranych przez I. Daniłowicza, t. I, Wilno 1860, N. 46, s. 49; *Die livländische Reimchronik von Dittlieb von Alnpeke*, hrsg. v. E. Meyer, Reval 1848, w. 269–272, s. 9–10. Biskupstwo Semigalii zostało utworzone w 1218 r., w 1245 r. zostało włączone do kapituły ryskiej – M. Biskup, *Uformowanie się duchownych władztw terytorialnych w średniowiecznych Inflantach i ich granice państwowe*, [w:] *Inflanty w średniowieczu ...*, s. 26. Do sprzeniewierzenia się przez Semigalczyków władzy zakonu doszło po klęsce rycerzy pod Durben w 1260 r. Ostatecznie pokonani po zdobyciu grodów Mezoten i Tarweten w 1271 r. – A. Richter, *Geschichte der dem russischen Kaiserthum einverleibten deutschen Ostseeprovinzen bis zur Zeit ihrer Vereinigung mit demselben*, Bd. I, Riga 1857, s. 162–165; K. Cröger, op. cit., s. 141–151.

być winni dawać wiecznie od każdego radła dwie miary ryskiej miary, jedną żyta i jedną jęczmienia.

§2. *Vortmeir so solen si to dem arbeit dienen twe dage in dem somer und twe dage in dem winter, also doch, dat in dissen vijr dagen von jegelicheme haken ein vore don solen to vorende, wes dat wi behoven, und die anderen jegeliken personen, die also alt sin, dat si arbeiden mogen, die solen uns dienen mit iren hant arbeit, als hoie to slande oder holt to dragen und houwen, ist dat it behuf is.*

Następnie, mają oni służyć pracą dwa dni latem i dwa dni zimą, w te cztery dni od każdego radła furę mają robić, przynosić, co potrzebujemy i każde inne osoby, które także są w wieku, że mogą pracować, mają swoją pracą ręczną służyć, jak siano zbierać lub drzewo przynosić i rąbać, jeśli jest potrzeba.

§3. *Erlovet is in ock, dit vor gesproken korn, weret dat si gebreke dar an heden, mit gemetelikeme lone to losene, als vor enen jegeliken lop twe artinck Rigis silvers to betalene oder twe marde oder achte gra vel; to groteren lone mit nicht to dwingene.*

Wolno ich także, od stosownych opłat zwolnić, obiecane zboże, jeśli tego zabrakło, by za każdą miarę zapłacić dwie ortugi⁸ ryskie srebrne lub dwie kuny lub osiem wiewiórek, do większych opłat nie zmuszać.

§4. *Mer to der borch buunge und die wege to makene unde to reisen⁹ solen sie sich willich und reit bewisen.*

Nadto, zamki budować i drogi robić i do służby wojskowej mają się chętnie i gotowi stawić.

§5. *Und die vogede solen ir richt halden dries in dem iare, nach dem rechte und der gewonheit des landes to Letland und to Eistlant solen sie richten eischen plectliche scaffungne .*

I wójtowie mają ich sąd sprawować trzy razy w roku, mają do prawa i zwyczaju krajów Łotwy i Estonii je dostosować, domagają się [Semigalowie] tro-skliwego zarządzania.

⁸ Örtug (*artig, ortug*) – szwedzka moneta, wartość 1 ortuga była równa 10 garściom żyta lub 12 jęczmienia. – *Allgemeine Encyclopädie der Wissenschaften und Künste, in alphabetischer Folge, Section III, „O-Phyxius”*, hrsg. v. J. S. Ersch, J. G. Gruber, Leipzig 1830, s. 106–09, 118; H. Kant, B. Knorr, op. cit., s. 24; *Frühneuhochdeutsches Wörterbuch*, hrsg. v. U. G. Reichmann, O. Reichmann, Bd. II, Berlin 1994, s. 191. Jeden artig wynosił dwudziestą czwartą część srebrnej marki. – L. Leesment, *Die Verbrechen des Diebstahls und des Raubes nach den Rechten Livlands im Mittelalter*, Acta et commentationes Universitatis Tertuensis (Dorpatensis), Humaniora, t. XXXIV, 1931, s. 14.

⁹ *Reisen* – obowiązek służby wojskowej. – *Deutsches Rechtswörterbuch. Wörterbuch der älteren deutschen Rechtsprache*. (Rat bis Satzzeitel), bearb. v. G. Dickel, H. Speer, Bd. XI, Weimar 1988, s. 773–774.

To ener groterer apenbarunge und eweliker behaldunge so hebbe wi in disse gegenwordige scrift gegeven mit unsen ingesigelen, mer mit dem bilde der stat to Righe bevestent. Gegeven under den iaren unses Heren dusent twe hundred twe unde seventich in dem achten tage der apostelen Petri und Pauli.

Na wielkie objawienie i wieczne zachowanie daliśmy w tym obecnym piśmie, został umocniony naszą własną pieczęcią z obrazem miasta Rygi. Dano roku pańskiego, ósmego dnia od [święta] apostołów Piotra i Pawła [6 lipca].